

Központi Könyvtár és Levéltár

Mastalírné Zádor Márta–
Tompáné Székely Zsófia,
Szemerey Tamásné

Központi Könyvtár

A 2000. január 1-jével megalakult Nyugat-magyarországi Egyetem Központi Könyvtára jogelőd intézményeinek – tanintézeti, akadémiai, főiskolai, 1996. szeptember 1-ig Erdészeti és Faipari Egyetem, majd Soproni Egyetem – könyvtáraival együtt hazánk egyik első szakkönyvtára. Ritka műszaki-természettudományos könyv- és folyóirat gyűjteménye van, de a mai kor igényei szerinti legmodernebb technikai eszközökkel és rendszerekkel is segíti az egyetem oktató és kutató munkáját.

Kialakulása, fejlődése csaknem azonos az intézmény fejlődésének történetével. Az erdészeti felsőoktatás vonatkozásában pedig elmondhatjuk, hogy öregebb annál, hisz a könyvtár alapítása egybeesik Selmecbányán az első magyarországi bányatisztképző iskola alapításával (1735).

Ezt az iskolát a kor szükséglete hozta létre és az 1735. június 22-én kelt bécsi udvari kamarai rendelet szentesítette. Az alapító levélnek tekinthető szervezeti és tanszabályzat az osztrák-magyar birodalmi célokat szolgáló iskola számára előírta „neves szerzők munkáinak beszerzését”, meg is jelölve azokat, és azt is, hogy a hallgatók kötelesek „a bányaiskola beszerzett szakműveit szabad óráikban egymás között felolvasni.” Az oktatás kezdetével tehát a könyvtár is megkezdte működését.

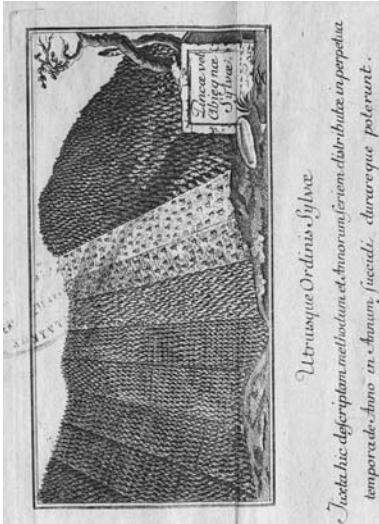
1735-től 1763-ig több udvari kamarai rendelet szabályozta a képzést, igények szerint más-más tudományágat helyezve előtérbe.

Amikor Mária Terézia 1762–1770 között rendeleteivel megteremtette a feltételeket az akadémiai oktatáshoz és 1770-ben akadémiai rangra emelve Bányászati Akadémiává tette az iskolát, Selmecbánya már Európa egyik legjelentősebb tudományos központja volt. A bányászati, kohászati, a hozzá kapcsolódó matematikai, fizikai, geodéziai–kartográfiai, építészeti, kémiai, geológiai, hadászati és nemzetgazdasági tudományok bölcsője. Az erdészet és oktatása a 18. század közepétől került mindinkább előtérbe. E tudományok művelőinek érdekében állt a könyvtár sokirányú fejlesztése. A selmeci bányatisztképző iskolában majd az akadémian jeles tudósok oktattak: *Mikoviny, Jacquín, Delius, Peithner, Poda, Scopoli, Patzier, Doppler, Wilckens, Feistmantel, Schwarz*, stb., akik befolyásolták és alakították a könyvtári állományt. Törekedtek arra, hogy a polcokra kerüljenek többek között *Plinius, Euclides, Euler, Tabernaemontanus, Vitruvius, Biot, Segner, Mariotte, Bernoulli, Leupold, Belidor, Galilei, Boyle, Ampère, Faraday, Gay-Lussac, Linné, Buffon, Schwedenborg, Carlovitz, A. Humboldt, Calvör, Cramer, Penther*, stb. tudományos munkái, valamint a különféle rendtartások és rendeletgyűjtemények.

Az állományt lendületesen fejlesztették. Jelentős könyvbeszerzésekre került sor, de a gyarapítás ajándékozás, hagyatékok megvásárlása útján is megvalósult.

A könyvtárral személyes kapcsolatot tartott *Volta*, a wolframot felfedező mexikói *Fausto d'Elhuyar*,

Utriusque Ordinis Sylva
 Juxta hic descriptam methodum et honorum feriem distribuitur in perpetua
 temperate-humo in. Annum succidi. durareque poterunt.

emlőin nevelkedett a tellúrt felfedező Müller Ferenc vagy a magyar geológia megteremtője, Szabó József. A selmecbányai Bányászati Akadémia tudományos légköre hozta létre 1786-ban az első nemzetközi bányászati társaságot, a „Societät der Bergbaukunde” elnevezésűt, amelynek több mint másfélszáz tudós tagja között volt többek között Lavoisier, Gmelin, Crell, Klaproth, Watt és Goethe is.

Amikor 1808-ban az Udvari Kamara életre hívta az Erdészeti Tanintézetet, a szakirodalom beszerzése kibővült, kiterjedt az új tudomány szakjaira, bár bizonyíthatóan már korábban beszereztek, használtak erdészeti szakkönyveket.

1846-ban az Erdészeti Tanintézetet a Bányászati Akadémiához csatolták, így az erdészeti oktatás „akadémiai rangot” kapott, létrejött a Bányászati és Erdészeti Akadémia. E néhány évtized eseményei, szervezeti változásai új szint hoztak a könyvtár anyagába, gyűjtőköre kiterjedt a szerves kémia, élettan, növénytan, állattan, mezőgazdaság, gazdaságtan, művészeti alapismeretek és e tudományágakhoz kapcsolódó tárgykörökre is.

Az erdészeti tudomány egyre fejlődő tendenciája is kiváló szakembereket, tudósokat vonzott Selmecbányára, akik a könyvtár fejlesztését is elsőrendű feladatuknak tartották. Az erdészeti tanársegéd kötelességévé tették az akadémiai könyvtár kezelését. Példaként említhetjük Schwarz Frigyes tevékenységét, aki először tanársegéd, majd erdész tanár volt, az oktatás mellett végzett könyvtárosi munkájáért külön díjazást is kapott. Lelkes segítőtje volt nemcsak a tanítás terén, hanem a könyvtárosi munkálkodásakor is, adjunktusa Wagner Károly. Nekik köszönhetően kísérhetjük nyomon az 1862. évi, ma is meglévő leltárkönyv alapján az állomány alakulását, s tudománytörténeti szempontból érdekes – egyedi tematikus – felosztását.

A kialakított 12 osztály szakrendje a következő volt: I. Matematika, II. Fizika–Kémia, III. Ásványtan, IV. Bányászat, V. Kohászat, VI. Sóbányászat, VII. Érmészet, VIII. Erdészet, IX. Technológia, X. Vegyes tartalmú tudományos művek, XI. Irodalom, XII. Térképek.

Az I–V. osztály még több alosztályra tagozódik.

Ebben a történeti összefoglalóban nincs arra lehetőség, hogy valamennyi osztály tudományos, nagyjértékű könyvanyagát részletesen bemutassuk. Mindenképpen szólni kell azonban a VIII. Erdészeti osztályról. Ezt az állományrészt a teljesség igényével gyűjtötték, s ennek köszönhetően az erdészeti szakirodalom homogén egységében vizsgálható, kutatható.

Az első tudományos és tisztán erdészeti szakmunkák szerzői *Hanns Carl von Carlowitz* és *Henri Louis Duhamel du Monceau* voltak. Könyveik természetesen megtalálhatók az állományban, mint ahogy az erdészet különböző ágait feldolgozó szakírók munkái is. A jeles szakmunkák sorát *Hanns Carl von Carlowitz* nyitja meg a körülbelüli kronológiai sorrendben a következők előtt: *Cotta*, *Hartig*, *Hundeshagen*, *Pfeil*, *Wilckens*, *Feistmantel*, *Wedekind*. Kifejlődött az erdészeti botanika, a zoológia és erdővédelem, a talajtan és erdészeti vegytan, az akkoriban erdőtenyésztésnek nevezett erdőművelés, az erdőhasználatlan és fatechnológia, az erdőrendezés, erdőbecslés, az erdőérték- és jövedelemszabályozás, az erdészeti törvénykezés, az erdészeti irodalom, erdészeti statisztika és erdészettörténet. Szakírói, többek közt: *Rossmässler*, *Nördlinger*, *Ratzeburg*, *Judeich*, *Heyer*, *Ramann*, *Burghardt*, *Gayer*, *Schwappach*, *Ganghofer*, *Löffelholz-Colberg* voltak. Mint látható, mind német, az ún. német iskola. Nem kisebb tudósok jelentkeztek a francia szakirodalomban, mint *Duhamel du Monceau*, *Mathieu*, *Becquerel*, *de Courval*, *des Cars*, *Dubois*, *du Breuil*, *Arbois de Jaubainville*. E nagyságok mellett a magyar erdészeti szakirodalom még gyermekcipőben járt. Az első számottevő önálló magyar munkák közül az első *Beiwinkler Károly* Erdőgazda című műve, amely 1861-ben jelent meg.

Az 1860-as évektől a könyvtár fejlődése lelassult. A kiegyezés után magyar lett a kötelező oktatási nyelv. Az összbirodalmi akadémia magyar állami intézménnyé vált. Meg kellett teremteni először is hosszú küzdelem árán a magyar szaknyelvet. Ennek érdekében német–magyar és magyar–német szakszótárt készítettek.

A magyar erdészeti szaknyelv megteremtése óriási fejlődést eredményezett. Sorban jelentek meg a magyar nyelvű erdészeti tudományos szakmunkák.

Mivel körülbelül azonos időszak műveiről van szó, itt betűrendben soroljuk fel a legkiválóbb szerzőket: *Bedő*, *Belházy*, *Cséti*, *Dietz*, *Divald*, *Engel*, *Fekete Lajos*, *Illés*, *Klekner*, *Téglás*, *Tomcsányi*, *Rowland*, *Wagner*.

Kiadták 1862-ben *Wagner Károly* és *Divald Adolf* szerkesztésében az *Erdészeti Lapokat*, amelynek címe később *Erdészeti Lapokra* változott.

Mindezen új „termékek” is megtalálhatók a VIII. osztály állományában.

Ugyanakkor gyűjtötték a rokon tudományágak irodalmát is, elsősorban mezőgazdasági szakműveket és híresek az oktatott tárgyakhoz szükséges folyóiratok, amelyeket ugyancsak a teljesség igényével szereztek be. Tudatos gyűjtésnek köszönhetően a társadalomtudományi művek is ebben az időben kerültek a polcokra.

Az egyenes vonalú fejlődést az első világháború és az azt követő történelmi események megtörték, erősen visszavetették. A könyvtár – az intézmény elhelyezése körül folyó hosszas viták után – 1919-ben a fenntartó intézménnyel együtt Sopronba került. Azonban még sok évig működésképtelen volt. A történelmi állomány hollétét homály fedte, amit mára már biztosan tudunk, hogy hosszú ideig a Pannónhalmi Apátság őrizte a legértékesebb ritkaságokat.

Amikor a nehézségek és szervezeti változások ellenére is a könyvtár sorsa egyenesbe került volna, ismét közbeszólt a II. világháború. A könyvtári állományt a féltve őrzött ősi ritkaságokkal együtt Németországba akarták szállítani. A tanári kar és a könyvtárvezető ellenállásának köszönhetően erre nem került sor. A háború befejezésekor azt jelentették a rektornak, hogy a könyvtár értékei sértetlenek maradtak.

1949-ben újabb szervezeti változásokra került sor. Az erdőmérnökképzés 142 közös tanév után különvált a bányá- és kohómérnökképzéstől, az ekkor alapított miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem szervezetében folytatták működésüket. Az oktatás különválása hosszú évekig megoldatlan problémákat vetett fel könyvtári viszonylatban.

Az állomány ekkor még Sopronban maradt, mint az Agrártudományi Egyetem Erdőmérnöki Karának, majd az Erdőmérnöki Főiskolának tulajdona.

ERDÉSZETI FELSŐOKTATÁS 200 ÉVE | 3
Központi Könyvtár és Levéltár

Ugyanakkor kettős feladatot látott el, mert kötelességszerűen a Bánya- és Kohómérnöki Kar összes könyvtári ügyeit is intézte mindaddig, amíg befejeződött az áttelepülés Miskolcra. Az ősi, a történelem viharaitól sokszor megóvott állományt pedig meg kellett osztani, nem kis vita és nehézség árán. 1952 kezdetétől kell számítanunk a két tudományterület szakkönyvtárainak létrejöttét, pontosabban az akkori Erdómérnöki Kar Könyvtárának és a Nehézipari Műszaki Egyetem Bánya- Kohómérnöki Kara Könyvtárának (később csak Műszaki Egyetemi Karok Könyvtára névvel illették) szervezeti különválását. Ezzel a ténnyel igen hosszú gyakorlat és korszak is végéhez ért.

Az erdómérnök-képzés az Agrártudományi Egyetem szervezetébe tartozó Erdómérnöki Kar fel-

adatává vált. Alig egy év múlva szakosították az oktatást, erdőgazdasági és erdőipari erdómérnök megkülönböztetéssel. 1952-ben újabb változás állt be: Erdómérnöki Főiskola névvel folytatta működését az intézmény. Az egységes, illetve újra egységes erdómérnök-képzés az 1956/57. tanévben indult meg. Az 1957/58. tanévben kezdődött meg az önálló faipari mérnök-képzés. 1962. szeptember 1-től az addig egyetemi rangú Erdómérnöki Főiskola, mint Erdészeti és Faipari Egyetem működött 1996. szeptember 1-ig.

A '80-as évek végétől további új szakok, karok indultak – közgazdasági, környezetvédelmi, vadgazda, papíripari mérnöki, belsőépítész, alkalmazott művészeti, műszaki tanárképző –, amelynek szakirodalmi bázisát is meg kellett teremteni.

1996. szeptember 1-től az egyetem Soproni Egyetem elnevezéssel működött tovább.

A felsőoktatási integráció során 2000. január 1-jével megalakult Nyugat-Magyarországi Egyetem Központi Könyvtárát és közgyűjteményi hálózatot hozott létre. Bár feladatai szerint a könyvtár központi egység volt, mégis az Erdómérnöki Kar felügyelete alá rendelték. Az egyetem fenntartásában működő könyvtári és közgyűjteményi hálózat központja lett, valamint továbbra is az Erdómérnöki, a Faipari mérnöki és a Közgazdaságtudományi Karok könyvtára. Továbbá a könyvtári hálózat tagjai lettek még a csatlakozó 3 új kar és a korábbi főiskolai kar könyvtárjai, a letéti intézeti/tanszéki és gyakorló iskolai könyvtárak. Az egyetemi könyvtári hálózat a képzés, a tudományos munka, valamint az általános művelődési igényeket szolgálta és szolgálja.

A Központi Könyvtár alapvető feladatai közé tartozik a központi célkitűzések előkészítése, koordinálása, a tagkönyvtárak fejlesztési igényeinek, informatikai szolgáltatásainak összehangolása, egységes könyvtári számítógépes rendszer kialakítása, ennek hátterének megteremtése, közös pályázatok benyújtása. A tagkönyvtárak gyűjtőkörüket a karokon oktatott szakterületeknek megfelelően alakítják, részben önálló gazdálkodással.

A Központi Könyvtár épülete 1977-ben készült el, amely a hazai nagyobb önálló egyetemi könyvtárépü-

letek között is rangos helyet foglal el. Össz alapterülete 1416,6 m², az olvasói szint alapterülete 387,3 m².

A Központi Könyvtár állománya 2007-ben meghaladta a kétszázézeres könyvtári egységet.

Nyilvános könyvtár, minden 14 éven felüli beiratkozott olvasó igénybe veheti szolgáltatásait. Országos feladatkörű szakkönyvtárként nem csak a helyi és regionális szakmai feladatok kielégítése volt és jelenleg is feladata, hanem az erdészet, faipar, geodézia és vadgazdálkodás területén országos szakmai és információs központ, s mint ilyen részt vállal az Országos Dokumentumellátó Rendszer tevékenységében. Feladatkörét tovább bővíti az elmúlt évtizedben bevezetett új szakok: környezetvédelmi, vadgazda, papíripari, művészeti (belsőépítéssel, restaurátor), gazdasági (nemzetközi marketing, vállalkozó gazdasági szakmérnöki), mérnök-tanári, valamint kihelyezett szakok és tanfolyamjellegű továbbképzések megindítása. Feladatainál fogva regionális központi szerepet is betölt valamennyi tudomány területén. Jellegének megfelelően oktatási/képzési, kutatási feladatokat is végez.

1962-ben az országban elsők között indult meg a *Szakirodalmi ismeretek oktatása* az akkori Erdészeti és Faipari Egyetem Központi Könyvtárának gondozásában, valamint az *Agrár- majd Erdészettörténet* c. tárgy előadása. Néhány éves szünet után 2002-ben újra indult a felhasználóképzés szervezett, tantervbe épített oktatása, amely kiegészült az elektronikus információforrások alkalmazásával, valamint a modern kutatómódszertani ismeretekkel.

Ugyancsak rendszeres továbbképzéseket szervezett és szervez könyvtár-szakmai témákból (adatbázis-építés, kezelés, elektronikus adatbázisok és szolgáltatások, hálózati könyvtári munka, szakmai szemináriumok, minőségbiztosítás, menedzsment, stb.)

A könyvtárban végzett és jelenleg is folyó kutatások – szakmatörténet, egyetem-történet, helytörténet, könyvtártudomány (elektronikus és hagyományos) – eredményei szakfolyóiratokban és önálló kiadványok formájában ismerhetők meg.

A könyvtárban készült első számítógépes adatbázis, a *Magyar Erdészeti Bibliográfia*, 1965-től tartalmazza az erdészet és elsődleges faipar szakirodalmát. 1995. január 1.-től kezdődött meg az állomá-

nyi adatbázis építése a *Voyager*, később *Corvina* integrált könyvtári rendszerben. 1996-ban közös projekt indult a Benedek Elek Pedagógiai Főiskola és a Magyar Tudományos Akadémia Geodéziai és Geofizikai Kutatóintézet könyvtáraival a közös és egységes adatbázis-építés, valamint az összehangolt állománygyarapítás megvalósítására. A rendszer nyitott, bővíthető, ezért sikerült egy egységes szakmai, helyi és regionális könyvtári információs adatbázis alapjainak megteremtése, együttműködve különböző típusú, feladatkörű könyvtárakkal. Többek között alapszinten feldolgozásra került az Országos Erdészeti Egyesület műemléki értékű állománya, továbbá közös adatbázis épül a Geoinformatikai Kar, a mosonmagyaróvári Mezőgazdaság- és Élelmiszertudományi Kar könyvtáraival és az Erdészeti Tudományos Intézettel.

Informatikai rendszerünk csatlakozik és beépül az együttműködő tagkönyvtárakkal és szakkönyvtárakkal együtt az országos könyvtári informatikai rendszerbe – MOKKA, VOCAL, ODR –, vállalva a régi szakok – erdészet, környezetvédelem, faipar, geodézia és vadgazdálkodás – teljes körű, országos és nemzetközi szintű információs szolgáltatásainak biztosítását.

1995. májusától CD/DVD hálózat áll az olvasók rendelkezésére. Elsősorban szakmai adatbázisok: *Forest Science Database (CABTree)* - erdészet, elsődleges faipar; *Közlönytár*, valamint online adatbázisok: *EISZ, Springer, Biotechnology, Euro Info Service, KSH*, stb. és helyi CD-ROM adatbázisok. Ezek elérését szolgálják az elmúlt években különböző támogatások segítségével valamennyi könyvtárban kialakított PC-kabinetek. A Központi Könyvtárban került kialakításra a Magyar Szabadalmi Hivatal támogatásával egy regionális *PATLIB (Iparjogvédelmi) információs, tanácsadó központ*.

Az Apáczai Csere János Kar és a Savaria Egyetemi Könyvtár – 2008. január 1-től csatlakozva – az *ALEPH integrált könyvtári rendszerbe* építi informatikai rendszerét, amelynek átjárhatósága biztosított. A Központi Könyvtárhoz tartozik önálló szervezeti egységként a Központi Levéltár és megalapításától 2003. július 1-ig szervezeti egysége volt az Erdészeti-, Faipari és Földméréstörténeti Gyűjtemény (Múzeum). *A 2008. január 1-től megvalósított újabb integráció után az alábbi tagkönyvtárak alkotják a könyvtári szakmai hálózatot:*

- Apáczai Csere János Kar Könyvtára – Győr
- Benedek Elek Pedagógiai Kar Könyvtára – Sopron
- Geoinformatikai Kar Könyvtára – Székesfehérvár
- Mezőgazdaság- és Élelmiszertudományi Kar Könyvtára – Mosonmagyaróvár

- Savaria Egyetemi Központ Könyvtára – Szombathely
- Központi Könyvtár – Sopron

A hagyományos könyvtári szolgáltatások mellett lépést kell tartani a technikai fejlődéssel. A Központi Könyvtár az informatikai rendszerek nyújtotta óriási lehetőségekkel élve, az együttműködő szakkönyvtárakkal, tagkönyvtárakkal, az országos könyvtári informatikai rendszerbe beépülve, nemzetközi szintű szolgáltatásokat tud nyújtani.

Schretzenmayr tharandti erdészprofesszor a könyv, a könyvtár és az információ fontosságára utalva az alábbi sorokat jegyezte be a Központi Könyvtár emlékkönyvébe (1970): „*Ami a lovasnak a ló, az a tudósnak a könyv.*”

A könyvtár kezelői és vezetői

- Mikoviny Samuel (1735–1750)
- Jacquin Nikolaus (1763–1769)
- Poda Nikolaus (1765–1771)
- Scopoli Giovanni Antonio (1769–1779)
- Delius Christoph Traugott (1770–1772)
- Peithner Johann Thaddäus (1772–1777)
- Thierenberg Karl (1771–1779)
- Ruprecht Anton (1781–1791)
- Patzier Mihály (1791–1811)
- Wilckens Heinrich David (1807–1832)
- Feistmantel Rudolf (1835–1841)
- Schwarz Friedrich Ignaz (1841–1848)
- Lázár Jakab (1848–1849)
- Schwarz Friedrich Ignaz (1849–1861)
- Wagner Károly (1859–1864)
- Paulinyi Sándor (1864)
- Helmer Károly (1865)
- Gretzmacher Gyula és Schwartz Ottó (1866)
- Pauer János (1873–1904)
- Podhorszky József (1905–1916)
- Tettamanti Jenő (1919–1923)
- Fehér Dániel (1924–1930)
- Tettamanti Jenő (1930–1952)
- Szabó Tibor (1952–1953)
- Szabó István (1953–1967)
- Hiller István (1967–1992)
- Mastalír Ernőné (1992–2005)
- ifj. Sarkady Sándor (2005–)

Központi Levéltár

Megalakulása

A Művelődési Minisztérium miniszterhelyettese 1984. augusztus 31-i levelében értesítette az egyetem rektorát, hogy hozzájárul az egyetemi levéltár 1984. szeptember 1-jei hatállyal való megalapításához.

A levéltár Erdészeti és Faipari Egyetem Levéltára megnevezéssel, szaklevéltárként jött létre, önálló egységként, az egyetemi könyvtár szervezetén és épületén belül.

A levéltár létrejötte jelentős esemény volt az egyetem történetében. A miskolci egyetemen már korábban, 1982-ben megalakult a levéltár. Mindkét levéltár alapításának elsődleges célja az volt, hogy a közös ős, a selmecbányai Alma Mater 19. századi iratanyaga visszakerülhessen az utódintézményekhez. Ezt, a mintegy 16 ifm iratanyagot ugyanis, 1955. szeptember 24-én az Erdőmérnöki Főiskola igazgatójának utasítására a főiskoláról a Soproni Állami Levéltárba szállították. Kutatása gyakorlatilag lehetetlenné vált.

1986. március 4-én a Győr–Sopron megyei Levéltári Igazgatóság Soproni Levéltárából visszakerült a teljes iratanyag az Erdészeti és Faipari Egyetem Szaklevéltárába, ahol elkezdődött az anyag megállapodás szerinti megosztása a két levéltár között, s amely munka június 10-én be is fejeződött. A Nehézipari Műszaki Egyetem Levéltára megkapta a tanácsülési jegyzőkönyveket, az 1842-től 1861-ig terjedő időszakból a bányász és erdész hallgatók közös főkönyveit és az 1861-től 1875-ig terjedő időszakból a bányász hallgatók főkönyveit, valamint a vaskohászati és fémkohászati tanszéki iratokat. Átadtuk még a levéltárunkban őrzött tanácsülési, kari ülési, valamint a Bánya- és Kohómérnöki Osztályos tanácsülési jegyzőkönyveit, továbbá a bányászati és kohászati államvizsgák, szigorlatok és doktori szigorlatok jegyzőkönyveit is.

Megállapodás született, hogy mindkét levéltár a hozzá került iratokról díjtalan másolatot készít, s azt a másik levéltárnak eljuttatja, amennyiben erre igény van. A levéltárak között az együttműködés a mai napig nagyon jó.

A levéltár gyűjtőköre

A levéltár illetékességi köre az egyetem és jogelőd szerveinek történeti értékű irataira terjed ki.

A Miskolci Egyetem Levéltárával megosztva őrzi a selmecbányai Erdészeti Tanintézet (1808–1846), a selmecbányai Bányászati és Erdészeti Akadémia (1846–1904), a Bányászati és Erdészeti Főiskola (1904–1919), a soproni Bánya- és Erdőmérnöki Főiskola (1919–1934), a M. kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Bánya-, Kohó-, és Erdőmérnöki Kara (1934–1949), és az Erdőmérnöki Főiskola (1949–1962) megmaradt iratait.

Emellett gyűjti az Erdészeti és Faipari Egyetem (1962–1996), a Soproni Egyetem (1996–1999), a Nyugat-Magyarországi Egyetem (2000–2007), valamint a Nyugat-magyarországi Egyetem (2008–) történeti értékű iratait.

A fentiek alapján a Központi Levéltár gyűjti a

- központi hivatalok – Rektori Hivatal, Dékáni Hivatalok, Gazdasági Hivatal – és az alájuk tartozó szervezeti egységek iratait, tanszékek, intézetek iratanyagát
- a hallgatói személyi és tanulmányi nyilvántartásokat, főkönyveket, törzskönyveket, származási íveket, osztályzati íveket, a szigorlati, államvizsga és a doktori ügyek irat anyagát

Hallgatók a levéltárban

Zeugnis.

Wir sind auf Ansuchen des Bergakademikers ^{2.5} ^{ten} Josef
Joseph Felix Tannenberger vom Umkreisgen Zeugnis abgeben,
dass derselbe sich seit seiner Zeit bei seinem Vater in Maltsch
bei gütlicher Einigung ein ganzes Jahr bei seinem Vater in Maltsch
na ganz brav, sich mit Kräftigen, Anstrengung und Fleiß
ausgezeichnet hat, und an dem revolutionären Umkreisgen
mit Wohl, und sich nicht ein wenig an demselben
gewissen sich in jedem Hinsicht vorzüglich, gut gefasst, und
höchst brav zu sein. Dieses wir nach Ansuchen
und Befehl des Bergakademikers, somit Anstalt Zeugnis
Sanct Nikolau am 4ten December 1849.

Der Lobländische Leutauier Comitat
Sanct Nikolauer Bezirk C. C. Commissar
Georg Luby

Der Anton Parzschitz'sche Lobl Comitat
Sanct Nikolauer Commissar Adjunct.

- a szenátusi, rektori, kari tanácsülések jegyzőkönyveit
 - az egyetemen működő tanácsok és bizottságok iratanyagát
 - az ifjúsági szervezetek, egyesületek iratanyagát, a megszűnt szervezetek iratanyagát
 - a központi szervezeti egységek iratanyagát
 - valamint személyi hagyatékként kapott iratanyagot.
- A levéltár gyűjti ezen kívül az egyetemi élet fontosabb eseményeit illusztráló kép- és hangfelvételeket, filmfelvételeket és tárgyi forrásokat.

Az történeti iratanyag jellemzése

A Selmecről hozzánk került történeti iratanyag sajnos hiányos. A selmeci Bergschule, majd Bergakademie 1846-ig az ún. alsómagyarországi bányakerület igazgatási, igazságszolgáltatási és termelési ügyeit irányító főkamaragrófi hivatal szervezetében működött, nem volt elkülönült iratkezelése. 1846-tól az akadémia önálló szervezeti egységgé vált, s a hivattal a kapcsolatot már csak a főkamaragróf személye jelentette, aki egyben az akadémiai igazgatói tisztelet is betöltötte. A tényleges ügyintéző az egyik megbízott professzor volt, aki az iratokat ellenjegyezte, ritkábban egyedül aláírta. A tanintézetnek ebben az években keletkezett iratai a selmeci Állami Bányászati Levéltárban, valamint a bécsi Hofkammerarchivban, többségében megtalálhatók.

Az intézmény történelme során a székhelyváltások, a szervezeti változások, stb. is veszteségeket okoztak az iratállományban. A cseh megszállás elől való meneküléskor az 1896 előtt keletkezett iratok sorsáról nem tudunk biztosat. Sopronba 1896-tól kerültek iktatott iratok, sajnos azok is egy-egy éven belül rendkívül hiányosak. A legfontosabb dokumentumok – főkönyvek 1842-től, tanácsülési jegyzőkönyvek 1873-tól, államvizsga-, szigorlati-jegyzőkönyvek stb. – azonban szerencsére hiánytalanul eljutottak Sopronba.

A levéltári anyag tagolása

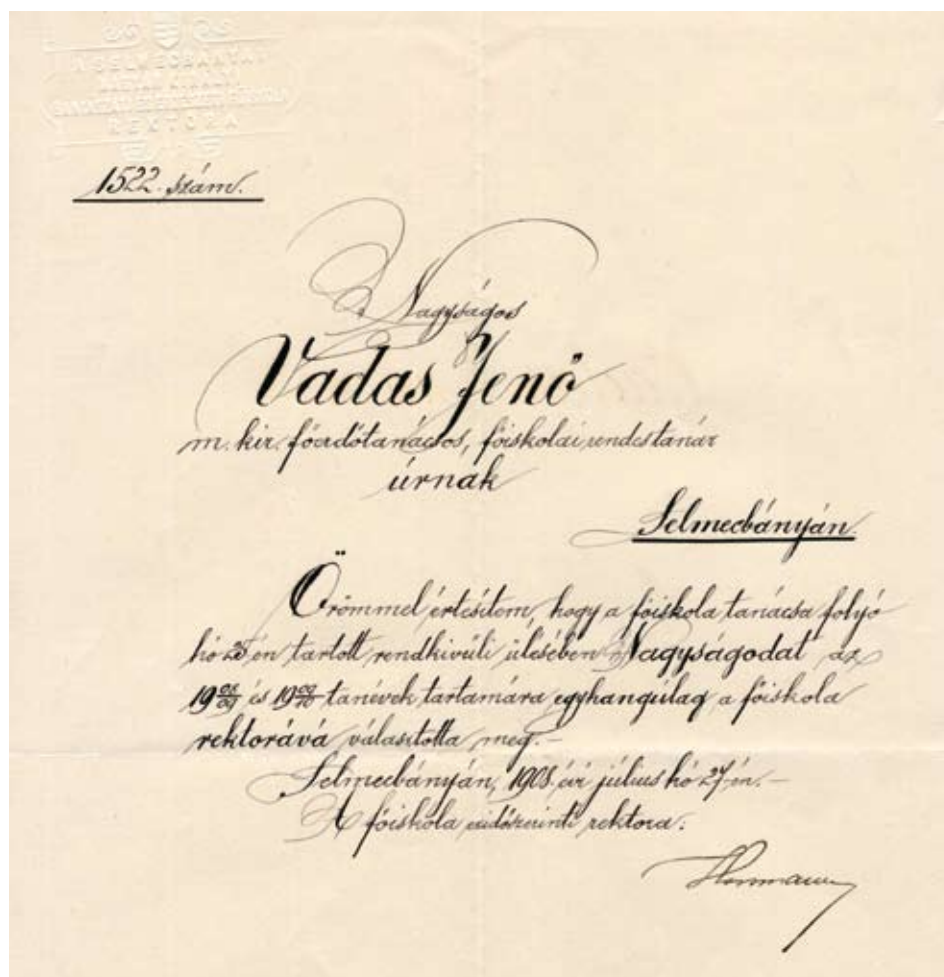
Levéltári anyagunkat a magyar egyetemi levéltárakban mindenütt használt számkontingensekre

tagolva rendeztük fondokba és állagokba. Ennek a rendszernek az az előnye, hogy az iratanyag gyarapodásával, újabb fondokkal bővíthető.

Ennek megfelelően:

- 1–29. fond: a selmeci bányai, illetve a soproni jogelőd intézmények, valamint a mai egyetem központi szervezeti egységeinek iratai. Külön fondokat képeznek a hallgatók személyi és tanulmányi nyilvántartásai: anyakönyvi, osztályozási, szigorlati nyilvántartások, államvizsga és doktori ügyek.
- 30–49. fond: az Erdőmérnöki Kar szervezeti egységei részére vannak fenntartva.
- 50–69. fond: a Faipari Mérnöki Kar szervezeti egységei részére vannak fenntartva.
- 70–85. fond: a személyi hagyatékok.
- 500.– Közgazdaságtudományi Kar iratai.

Vadas Jenő rektori kinevezése, 1908

A levéltári anyag elhelyezése

Hosszú éveken keresztül jelentős probléma volt, hogy a levéltár a rendelkezésére álló helyet „kinötte”, nem volt elegendő hely az iratok tárolására, a rendezett iratanyagot nem tudtuk elhelyezni, és új iratanyagot sem tudtunk átvenni. 2004-ben nyílt lehetőség levéltári raktár kialakítására, a GT épület alagsorában.

Részben NKÖM és NKA pályázatokon elnyert támogatással, részben saját forrásból, mintegy 800 ifm anyag tárolására elegendő, 16 állványsorból álló polcrendszerrel építettünk fel a raktárban. A levéltárban jelenleg mintegy 480 iratfolyóméter iratanyagot őrzünk és kezelünk, 1861–2005 közötti évkörben.

Alapvető feladatok

Az egyetemi integrációt követően a Központi Levéltár illetékességébe került minden, ide integrálódott felsőfokú intézmény irattározásával kapcsolatos levéltári feladat.

2000. január 1-től a Központi Levéltár a soproni egyetemi Karok iratanyagát átveszi és gondozza, (Erdőmérnöki Kar, Faipari Mérnöki Kar, Közgazdaságtudományi Kar), a kari levéltárral még nem rendelkező távollévő karokon az iratkezelés szakmai felügyeletét látja el (Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskolai Kar [Győr]; Benedek Elek Pedagógiai Főiskolai Kar [Sopron] Geoinformatikai Főiskolai Kar [Székesfehérvár]).

A nem soproni székhelyű karokon keletkezett, maradandó értékű iratok őrzése és kezelése céljából kari levéltárakat célszerű létrehozni ott, ahol erre a tárgyi és személyi feltételek adóttak. Elsőként a Mezőgazdaság és Élelmiszertudományi Karon (Mosonmagyaróvár), 2005-ben alakult meg a kari (fiók) levéltár, az iratanyagot begyűjtöttük, rendeztük és elkészítettük a kutatási segédleteket.

Ügyfélszolgálat és a kutatószolgálat

A levéltár tevékenysége köre az utóbbi években jelentősen bővült. Kezdetben az évek alatt keletkezett iratanyag begyűjtése és levéltári rendbe rendezése volt a legfontosabb feladat. Ma ez csak kis részét képezi a levéltár szerteágazó munkájának.

Az iratok gondozásán túl alapvető feladatunk az ügyfélszolgálat és a kutatószolgálat fenntartása.

Az ügyfelek száma 80–120 között van évente. Noha a legkülönbözőbb kérésekkel fordulnak hozzánk, az ügyfélszolgálat java részét a nyugdíjazáshoz szükséges hallgatói jogviszony igazolása teszi ki.

A levéltárunkat felkereső kutatók száma évente 15–25, ami 45–70 kutatási esetet jelent. A kutatási témák többsége az intézmény történetére, az egyetemi oktatás történetére, tanszékek történetére, vagy egyes oktatókkal, neves szakemberekkel kapcsolatos kérdésekre vonatkozik. Az utóbbi években mind több és több évfolyam írja meg a történetét, ami sok kérdésben nagyon gazdag forrást jelent majd az utókor számára.

Iratkezelés ellenőrzése

Az egyetemen iratkezelés alapja jelenleg a 2007-ben elfogadott *Iratkezelési szabályzat*, és annak melléklete, az *Iratári terv*. Az iratkezelés ellenőrzése valamennyi szervezeti egységben a Központi Levéltár feladata, melyet az éves munkaterv szerinti beosztásban végzünk, és jegyzőkönyv készül róla. 5 évenként mindenütt megismételjük az ellenőrzést.

Állományvédelem

A felsőoktatással kapcsolatos levéltári kutatások egyik legfontosabb forrásanyagát a hallgatói főkönyvek képezik. Levéltárunkban az 1861/62-es tanévtől kezdődően található *eredeti hallgatói főkönyvek*, erdészhallgatókról.

A főkönyvek állapotát 2004-ben restaurátori segítséggel felmértük, és ennek alapján rangsoroltuk a tennivalókat. NKA Levéltári Kollégiumi támogatással, a legrosszabb állapotú főkönyvek restaurálására már sor került.

Kutatás, forrásfeldolgozás

A levéltári anyag jelenlegi rendezettsége lassan lehetővé teszi, hogy az alapvető feladatok elvégzésén túl, kutatásra is időt fordíthassunk. 2006-ban az évben elkészült a *Levéltári Kiadványok* első darabja, mely az 1956-os eseményeket dolgozza fel, eddig nem publikált levéltári források alapján (Ifj. Sarkady Sándor: *A soproni MEFESZ az 1956-os forradalomban*). A kötet kiadását az NKA Levéltári Kollégiuma támogatta.

Folyamatosan készülnek a kutatást elősegítő adatbázisok, melyeket később önálló kötet formájában jelentetünk meg.

Munkatársak

A Levéltár alapítása *Dr. Hiller István*, akkori könyvtári főigazgató nevéhez fűződik. Az előkészítő, adatfeldolgozó, szolgáltató munkában a könyvtár munkatársai vettek részt: *Mastalírné dr. Zádor Márta*, *Kozák Istvánné*, *Kutasi Andrea*, *Szigethi Istvánné*, *Tompa Zsoltné*.

A Levéltár vezetői:

- Dr. Hiller István (1984–1992)
- Mastalírné Dr. Zádor Márta (1992–2005)
- Ifj. Sarkady Sándor (2005–)

A Levéltár alapítása után kinevezett levéltári dolgozók:

- Gebhardt Góbaschits Katalin, levéltáros (1985)
- Németh Mária, levéltáros (1985–1990)
- Finck Antal, levéltáros (1990)
- Zilahi József, levéltáros (1991–2001)

A Levéltár jelenlegi munkatársai:

- Szemerey Tamásné Dr. tudományos kutató, mb. levéltárvezető (1999–)
- Sági Éva, levéltáros (2004–)

Hallgatói főkönyv restaurálása

